

به نام خدا

قانون کار را بهتر بدانیم

هانیه اکرم الدین

انتشارات داور گستر

سرشناسه	: اکرم‌الدین، هانیه، ۱۳۷۰-
عنوان و نام پدیدآور	: قانون کار را بهتر بدانیم/ هانیه اکرم‌الدین.
مشخصات نشر	: تهران، داور گستر، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۱۳۵ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۹۷۰۸۲۰۰۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۱۳۳] - ۱۳۵؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: کار -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	: روابط کارگر و کارفرما -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	: تامین اجتماعی -- قوانین و مقررات -- ایران
رده بندی کنگره	: ۱۲۷۰ KMH
رده بندی دیویی	: ۵۵۰/۱۳۴۴
شماره کتابخانه ملی	: ۷۲۷۲۳۸۱

قانون کار را بهتر بدانیم

نویسنده: هانیه اکرم‌الدین

ناشر: انتشارات داور گستر

صفحه‌آرایی و طراحی جلد: گروه تخصصی هنری ریحان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۷۰۸۲-۰۰۰

سال و نوبت چاپ: اول/ تابستان ۱۳۹۹

تیراژ: ۱۰۰۰

قیمت: ۳۵۰,۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

بخش اول: تاریخچه، کلیات، مبانی و منابع حقوق کار

فصل اول.....	۱۱
تاریخچه پیدایش حقوق کار.....	۱۱
گفتار اول: سرآغاز تاریخی.....	۱۱
گفتار دوم: تکوین تاریخی.....	۱۲
گفتار سوم: در کشورهای صنعتی (انگلستان).....	۱۴
گفتار چهارم: فرانسه.....	۱۵
گفتار پنجم: اسلام و حقوق کار.....	۱۹
گفتار ششم: زیر تحول حقوق کار در ایران.....	۱۹
فصل دوم.....	۲۵
کلیات و مبانی.....	۲۵
مبحث اول: تعاریف.....	۲۵
گفتار اول: تعریف کار.....	۲۵
گفتار دوم: کارگر.....	۲۶
گفتار سوم: کارفرما.....	۲۶
گفتار چهارم: کارگاه.....	۲۶
گفتار پنجم: تعریف حقوق.....	۲۷
گفتار ششم: تعریف حقوق کار.....	۲۷
گفتار هفتم: جنبه امری و حمایتی حقوق کار.....	۲۹
مبحث دوم: مبانی حقوق کار.....	۳۰
گفتار اول: مبانی حقوق عمومی حقوق کار.....	۳۰
گفتار دوم: مبانی حقوق بشری حقوق کار.....	۳۱
فصل سوم.....	۳۳
منابع حقوق کار.....	۳۳
مبحث اول: منابع داخلی حقوق کار.....	۳۳
گفتار اول: قانون اساسی.....	۳۴
گفتار دوم: قوانین عادی.....	۳۴
گفتار سوم: تصمیمات قوه مجریه: «تصویب نامه‌ها، آئین نامه‌ها و بخشنامه‌ها».....	۳۶
گفتار چهارم: رویه قضایی.....	۳۷
گفتار پنجم: منابع عرفی و شغلی.....	۳۷

۳۸	گفتار ششم: دکترین یا نظر علمای حقوق
۳۹	مبحث دوم: منابع خارجی حقوق کار
۳۹	گفتار اول: اعلامیه جهانی حقوق بشر
۳۹	گفتار دوم: مقاله نامه ها و عهد نامه های دو جانبه و چند جانبه کشورها
۴۰	گفتار سوم: رویه قضایی بین المللی
۴۰	گفتار چهارم: مصوبات سازمان بین المللی کار

بخش دوم: حقوق کار ایران

۴۵	فصل اول
۴۵	شرایط کار
۴۵	مبحث اول: تکالیف و تعهدات کارگر
۴۸	مبحث دوم: تکالیف و تعهدات کارفرما
۴۸	گفتار اول: دست
۵۳	گفتار دوم: نحوه تعیین و پرداخت مزد
۵۴	گفتار سوم: برداشت از مرز و توقف آن و حمایت های قانونی
۵۵	گفتار چهارم: حمایت از مزد کارگر در برابر طلب کارفرما
۵۶	گفتار پنجم: حمایت از مزد کارگر در مقابل اشخاص ثالث
۵۶	گفتار ششم: حمایت از مزد کارگر در مقابل کارفرما
۵۸	گفتار هفتم: شرایط کار زنان، کودکان و نوجوانان
۶۰	مبحث سوم: مدت کار، تعطیلات و مرخصی ها
۶۱	گفتار اول: ساعات کار
۶۶	گفتار دوم: تعطیلات و مرخصی ها
۷۱	فصل دوم
۷۱	قرارداد کار
۷۱	مبحث اول: شرایط و نقش قرارداد کار
۷۱	گفتار اول: علل شکل گیری قرارداد
۷۲	گفتار دوم: تعریف قرارداد کار
۷۲	گفتار سوم: نقش قرارداد کار
۷۴	گفتار چهارم: اصل آزادی قراردادی
۷۵	گفتار پنجم: شرایط لازم برای صحت قرارداد
۸۰	گفتار ششم: طرفین قرارداد
۸۰	گفتار هفتم: مبلغ قرارداد
۸۰	گفتار هشتم: تعلیق قرارداد کار

۸۳	مبحث دوم: محل تنظیم قرارداد و محل انجام تعهد
۸۴	گفتار اول: شرایط و تعهدات طرفین
۸۴	گفتار دوم: حق فسخ
۸۴	گفتار سوم: هزینه انجام موضوع قرارداد
۸۵	گفتار چهارم: فورس ماژور
۸۵	گفتار پنجم: خاتمه قرارداد کار
۸۹	فصل سوم
۸۹	اختلاف کار، شیوه دادرسی و تشکیلات آن
۸۹	مبحث اول: اختلاف کار و آیین دادرسی
۸۹	گفتار اول: انواع اختلاف کار
۹۰	گفتار دوم: حریف دادرسی کار و منابع آن
۹۱	مبحث دوم: تشکیلات مراجع دادرسی کار و وظایف آن (نگاه تطبیقی)
۹۱	گفتار اول: دادرسی‌های اختصاصی
۹۳	گفتار دوم: دادرسی‌های معمول
۹۴	گفتار سوم: سازمان‌های قراردادی در آمریکا
۹۵	مبحث سوم: صلاحیت‌ها و تشریفات طرح دعوی
۹۵	گفتار اول: صلاحیت‌ها
۹۷	گفتار دوم: صلاحیت‌های خاص هیئت حل اختلاف
۹۸	مبحث چهارم: مراحل رسیدگی به حل اختلاف کارگر و کارفرما
۹۸	گفتار اول: سازش
۱۰۳	گفتار دوم: روش قضایی یا حقوقی
۱۰۶	گفتار سوم: مراجع حل اختلاف کارگر و کارفرما
۱۰۸	گفتار چهارم: ترکیب هیئت‌های تشخیص و حل اختلاف
۱۱۰	گفتار پنجم: مرور زمان
۱۱۳	بخش سوم
۱۱۳	تامین اجتماعی، حفاظت فنی، تشکلهای کارگری و کارفرمایی
۱۱۵	فصل اول
۱۱۵	تامین اجتماعی و سیر تحول آن در ایران و جهان
۱۱۵	گفتار اول: مفهوم تامین اجتماعی
۱۱۷	گفتار دوم: اصول حاکم بر تامین اجتماعی
۱۱۹	فصل دوم
۱۱۹	حفاظت فنی و بهداشت محیط کار و امنیت شغلی

۱۱۹	مبحث اول: تعاریف و مفاهیم ایمنی و بهداشت کار
۱۱۹	گفتار اول: ایمنی
۱۲۰	گفتار دوم: حادثه ناشی از کار
۱۲۰	مبحث دوم: قوانین دولتی و ایمنی و سلامت حرفه ای
۱۲۱	گفتار اول: قوانین ایمنی و سلامت حرفه ای در ایران
۱۲۲	گفتار دوم: موازین مربوط به ایمنی و بهداشت کار
۱۲۲	مبحث سوم: بازرسی کار و نظارت
۱۲۲	گفتار اول: وظایف و اختیارات بازرسان کار
۱۲۴	مبحث سوم: امنیت شغلی
۱۲۷	فصل سوم
۱۲۷	تشکل های کارگری و کارفرمایی
۱۲۷	گفتار اول: تاریخ پیدایش تشکل های کارگری در کشور
۱۲۸	گفتار دوم: تشکل های کارگری و کارفرمایی در طرح اولیه قانون کار
۱۲۸	گفتار سوم: سندیکاها و اتحادیه های کارگری و کارفرمایی
۱۲۹	گفتار چهارم: چگونگی ثبت سازمانهای کارگری و کارفرمایی
۱۲۹	گفتار پنجم: اداره کل سازمان های کارگری و کارفرمایی
۱۳۰	گفتار ششم: شورای اسلامی کار
۱۳۱	گفتار هفتم: انجمن های صنفی
۱۳۱	گفتار هشتم: شورای عالی کار
۱۳۳	منابع

مقدمه

هر آنچه آفریده شده در فعالیت به سر می‌برد و بدون فعالیت تداوم آفرینش‌اش قطع گشته و نابود می‌گردد؛ بنا بر تداوم و ماندن، تکامل و بهتر شدن باید فعالیت کرد. انسان نیز از آغاز پیدایش، کار و فعالیت کرده و برای ادامه زندگی ناگزیر بوده که تلاش و کوشش کند. تا انسان در روی زمین هست و زندگی ادامه دارد، فعالیت و کار اساس و بقای این روند خواهد بود در غیر آن هستی انسان به نیستی تبدیل خواهد شد.^۱ در جهان نه تنها انسان در کار و فعالیت است بلکه کل نظام هستی فعالیت می‌کند این فعالیت که چه نوع است فرق می‌کند. بنابر این تمام فعالیت‌های انسان از هر نوع که است جزئی از فعالیت نظام کل جهان و هستی است البته این فعالیت و کار ارتباط به حقوق کار نمی‌گیرد؛ بلکه هرگز کار را روشن می‌سازد و آشکار می‌سازد که هستی جهان و زندگی انسان با فعالیت و کار ادامه می‌یابد.

در آغاز زندگی هر کس برای سود کار می‌کرد، اگر هر کس برای خود هم کار نمی‌کرد برای جمع کار می‌کرد، که در آن وقت من و پادشاه و مزدور هم معنی نداشت خوشبختانه هنوز هم در هر جامعه‌ای، گروه فراوانی از افراد برای خود و به حساب خود کار می‌کنند همانند پیشه‌وران، کشاورزان در روستاها و صاحبان صنایع از (وکلائی دادگستری، پزشکان و غیره)^۲ بنا به فعالیت این گروه یا این گونه افراد در حقیقت تابع قوانین کار نیست. و اختیار کار کردن و نکردن به خودشان برمی‌گردد و سود، مزد، تولید، و رابطه کارگر و رابطه آن با کارفرما یا مالک معنی ندارد، و چنین روابطی وجود ندارد.

نظر به وسعت جامعه کارگری ایران و ضرورت شناخت مسائل حقوق کار و مسائل و مشکلات متعدد و پیچیدگی موضوعات و تخصصی بودن آن، توجه بیشتری را در تألیف کتب حقوقی می‌طلبد که متأسفانه در حال حاضر به هر دلیل نسبت به سایر رشته‌های حقوقی قدمه‌ای محدودتری برداشته شده و عمدتاً آثار تدوین شده سابق، به دلیل تغییر قوانین و مقررات و خواست سایر منابع، کارایی خود را در بسیاری از زمینه‌ها از دست داده و موجب شده است حقوق کار، از غربت بیشتری برخوردار بوده و موضوعات آن شفافیت لازم را نداشته و با ابهامات فراوانی مواجه باشد. بدیهی است شناخت دقیق و اصولی حقوق کار از طرف عناصر سازنده روابط کار به خصوص کارگران که در شرایط نامساوری با کارفرما مبادرت به تنظیم قرارداد کار می‌نمایند می‌تواند تحول شگرفی به جا گذاشته و حفظ نیروی کار و سرمایه و طبعاً سلامت و رفاه اجتماعی و عدالت را در پی داشته باشد.

رابطه ناشی از کار یکی از روابط متعددی است که در بین اعضای جامعه وجود دارد و متأسفانه قانونگذاران جز در چند سده اخیر به این ارتباط و روابط به عنوان امر مستقل توجهی خاص نداشته‌اند، دلیل این امر هم متعدد است از جمله: گاه این رابطه در چارچوب مالکیت یک طرف نسبت به طرف دیگر قرار گرفته و سلطه‌ای که کارفرمایان به جهت پرداخت مزد بر روی کارگران خود پیدا می‌کند، نابرابری شدید ناشی از موقعیت اجتماعی و اقتصادی در طرف روابط کار و دلایل دیگری که حتی برای شخص غیر حقوق‌دان هم به سادگی قابل فهم می‌باشد قرار گرفته است.

در هر جامعه، اشتغال و کار نه تنها نقشی بسیار اساسی در رشد شخصیت فردی و اجتماعی اشخاص ایفا می‌نماید، بلکه حیات اقتصادی فرد و خانواده وی نیز به آن وابسته است. بیکاری به ویژه در بلندمدت آثار جبران‌ناپذیری بر امنیت فردی و اجتماعی اشخاص به جای می‌گذارد و در افزایش آمار خودکشی و وقوع جرایم بسیار موثر است و لزوم توجه دولتمردان را به این امر بسیار مهم می‌طلبد. کتاب حاضر از سه بخش تشکیل گردیده است:

بخش اول: تاریخچه، کلیات مبنایی و منابع حقوق کار که در این بخش به سیر تحول تاریخی، تعاریف، مبنایی و منابع داخلی و خارجی حقوق کار پرداخته شده است.

بخش دوم: حقوق کار ایران با بررسی سوابق کار، تکالیف و تعهدات کارگر و کارفرما، قرارداد کار، اختلاف کار و شیوه دادرسی و صلاحیت مراجع رسیدگی به اختلاف پرداخته شده است.

بخش سوم: تامین اجتماعی، حفاظت فنی و بهداشت کار، امنیت شغلی و تشکلهای کارگری و کارفرمایی بصورت مشروح پرداخته شده است. امید است که این کتاب مورد عنایت حق تعالی و مخاطبان قرار گیرد. در آخر ما را از نظرات سازنده و راهنماییان بهره‌مند نمایید.